

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV BØMLO KOMMUNE

# Kva skjer med pengane i Bømlo?

Kommuneøkonomi er full av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak orda handlar det om noko alle kjenner: **inntekter, rekningar, sparepengar og lån**. Dette heftet forklarar — utan fagspråk — kva ein grundig gjennomgang av Bømlo-økonomien fann. Og Bømlo har ein alvorleg situasjon: ein nøktern øykommune som er i ferd med å bruke opp sparekontoen sin, og som står på terskelen til statleg økonomisk kontroll.

**-0,4 %**

kommunen brukte i fjor litt meir enn han tente — eit lite underskot. For å unngå statleg kontroll måtte det vore eit klart overskot

**1,7 %**

så lita er sparekontoen målt mot årsinntekta. Kommunen sitt eige mål er 10–15 %. Bufferen er nesten brukt opp

**75 %**

kommunens lån — men dette er IKKJE hovudproblemet. Bømlo har sjølvpålagd gjeldsdisiplin og held lånet i sjakk

**Tenk på kommunen som ein husholdning:** Bømlo «tener» moderat — skatt og overføringar frå staten. Det meste går til faste «rekningar»: skule, barnehage, eldreomsorg, helse. Men til skilnad frå ein rik nabo har **ikkje denne familien noko arvefond eller aksjar i bakhand**. Sparekontoen er nesten tom etter fleire år der utgiftene har vore litt høgare enn inntektene. Familien er nøktern og har vore **disiplinert med låna** — dei tek ikkje opp meir gjeld enn dei betalar ned. Problemet er ikkje låna. Problemet er at den daglege drifta kostar litt meir enn det kjem inn. Difor aukar dei no ei av dei få inntektene dei rår over sjølv: eigedomsskatten.

Grunnlaget for dette heftet er ein full analyse bygd på opne offentlege tal (SSB, Statsforvaltaren, kommunens eigne rapportar, tilsyn og revisjonar). Den tekniske rapporten viser alle kjelder og utrekningar. Hovudtala her er frå 2025 — det siste året med endelege, reviderte tal (publisert 16. juni 2026).

## Bømlo brukar mindre enn forventa på eldreomsorg — og meir på helse og oppvekst

For å samanlikne kommunar rettferdig kan ein ikkje berre sjå på kronebeløp — ein kommune med mange barn treng meir skule, ein med mange eldre treng meir omsorg. Staten har difor eit eige reknestykke som seier kva kvar kommune *burde* trenge med akkurat si befolkning. Vi har samanlikna Bømlos faktiske forbruk med dette «forventa behov»-talet:

| OMRÅDE                                                | MEIR/MINDRE ENN FORVENTA PER ÅR | KVA TYDER DET?                                                             |
|-------------------------------------------------------|---------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|
| Helsetenester (legevakt, fastlege, helsestasjon m.m.) | 17 mill. meir                   | Dyr legevikarbruk — fastlegar er vanskelege å rekruttere                   |
| Grunnskule                                            | 8 mill. meir                    | Ressursar historisk bundne i oppvekst                                      |
| Barnevern                                             | 8 mill. meir                    | Kjøper interkommunal teneste + tiltakskostnader                            |
| Barnehage                                             | 7 mill. meir                    | Over forventa — men fell raskt frå året før                                |
| Sosialhjelp m.m.                                      | så vidt over                    | Nær forventa nivå — normalisert frå året før                               |
| Administrasjon («byråkratiet»)                        | 14 mill. mindre                 | Liten, nøktern organisasjon                                                |
| <b>Eldreomsorg og heimetenester</b>                   | <b>17 mill. mindre</b>          | Drives under forventa — men ikkje fordi det er rikeleg råd. Les neste side |

**Det viktige:** Bømlo brukar *mindre* enn forventa på eldreomsorg og administrasjon, og *meir* på helse, skule og barnevern. Men her er nøkkelen: at eldreomsorga kostar mindre enn forventa, tyder **ikkje** at kommunen har god råd og driv smart. Det tyder at fleire viktige tiltak rett og slett ikkje har fått pengar i budsjettet. Det er underdekning — ikkje overskot.

Reknestykket viser altså ein **nøktern kommune som strammar mest inn der han styrer mest sjølv** (eldreomsorg og administrasjon), medan utgiftene er høgare der kostnadene er vanskelege å kontrollere (dyre legevikarar, interkommunalt barnevern). På dei neste sidene forklarar vi kvifor eldreomsorga er underdekt, og kvifor kommunen no står på terskelen til statleg økonomisk kontroll.

## Kvifor er Bømlo på veg inn i «ROBEK» — og kvifor er det drifta, ikkje låna?

Når ein kommune over tid brukar meir enn han tener og sparekontoen blir tom, kan staten setje kommunen på ei eiga liste som heiter **ROBEK**. Då må staten godkjenne nye låneopptak og budsjettvedtak — kommunen mister litt av sjølvråderetten over eigen økonomi.

Kommunedirektøren i Bømlo har varsla at kommunen truleg blir sett på denne lista **etter at rekneskapen blir handsama våren 2026**.

Mange trur at høg gjeld er det som sender ein kommune på ROBEK. Slik er det **ikkje** i Bømlo:

- **Låna er under kontroll.** Bømlo har ein sjølvpålagd «handlingsregel»: kommunen «tek ikkje opp meir gjeld enn me betalar i avdrag». Gjelda er moderat (rundt 75 % av ei årsinntekt) og på god veg. Gjelda er altså *ikkje* problemet.
- **Det er den daglege drifta som ikkje går i hop.** Tenestene koster litt meir enn det som kjem inn av skatt og statlege overføringar. År etter år har dette tært ned sparekontoen, som no er nesten tom (1,7 %, mot eit mål på 10–15 %).
- **Ingen formue å lene seg på.** Til skilnad frå rike kommunar med energifond eller aksjar har Bømlo inga finansiell pute. Når drifta sviktar, finst det ingen reserve å ta av.

**Eit varsko frå staten:** I 2021 førte Statsforvaltaren tilsyn med Bømlos tenester til personar med utviklingshemming og fann **to lovbrøt**: kommunen sikra ikkje godt nok at viktige opplysningar blei dokumenterte, og ikkje alle tilsette fekk nødvendig opplæring. Det er det klaraste lovbrøtet staten har påvist i Bømlo, og det traff omsorgstenestene. Det fortel at det er lite å gå på i ei eldreomsorg som alt er pressa.

Kort sagt: Bømlo er ikkje ein kommune som har levd over evne på låna. Det er ein **nøktern kommune der den daglege tenestedrifta er litt for dyr for inntektene** — og som no, utan buffer i bakhand, står på terskelen til statleg kontroll. Det er difor kommunen tek dei to grepa vi forklarar på neste side.

## Nøktern, men utan buffer — kva gjer kommunen no?

**1,7 %**

sparekontoen («disposisjonsfondet») målt mot årsinntekta — nesten tom, mot eit mål på 10–15 %

**–0,4 %**

fjorårets resultat var eit lite underskot — kommunen brukte litt meir enn han tente

**75 %**

gjelda tilsvarar tre fjerdedelar av ei årsinntekt — moderat, og IKKJE hovudproblemet

Her er den ærlege historia. Bømlo er ikkje i krise på grunn av gjeld — kommunen har vore disiplinert. Problemet er at sparekontoen er nesten tom og drifta går i underskot. Kommunen tek difor to grep for å snu dette før staten overtek styringa.

### Grep 1: Eigedomsskatten opp — ikkje vekk

Medan rike kommunar gjerne *kvittar seg* med eigedomsskatten, gjer Bømlo det stikk motsette: kommunen går bort frå tidlegare planar om å **redusere** skatten, og aukar han i staden frå 3,2 til 3,7 promille i 2026 og 2027. Det gir rundt **12 millionar kroner** til kommunale tenester. Eigedomsskatten er altså inga luksusinntekt kommunen kan klare seg utan — han er ei **nødvendig saldering** for å berge balansen og unngå ROBEK.

### Grep 2: «Tiltakspakke IV» — effektivisering kommunen sjølv tek ut

Kommunen har laga ein eigen pakke med tiltak som skal **redusere med 6–8 stillingar for å styrke helse og omsorg**. Tanken er å «ta ned og redefinere stillingar» og frigjere pengar til eldreomsorga. Samtidig erkjenner kommunen at han må **flytte ressursar frå oppvekst (skule og barnehage) til ei veksande eldreomsorg** framover — fordi det blir fleire eldre og færre i yrkesaktiv alder. Dette er målretta omdisponering, ikkje ein «ostehøvel» som tek litt overalt.

**Den vanskelege balansen:** Eldreomsorga er alt pressa — fleire viktige tiltak (demensplan, nattressurs, ergo- og fysioterapi, ein eigen ressurs i NAV for personar med rusutfordringar) står *utan pengar* i 2026-budsjettet. Kommunen må altså effektivisere og omfordele samtidig som han eigentleg burde styrkje tenestene. Utan ein sparekonto å gå på, og med staten klar til å overta styringa, er handlingsrommet lite. Det er dette som er Bømlos økonomiske kvardag akkurat no.

Det ærlege biletet er altså verken «Bømlo er blakk og styrer mot konkurs» eller «alt er i orden». Det er ein **nøktern øykommune utan finansielle puter**, som med disiplinert gjeldsstyring, auka eigedomsskatt og eigen effektivisering prøver å unngå statleg kontroll — men der fleire år med svak drift har tært ned bufferen.

## Lita ordliste — «gresk» omsett til norsk

### Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle rekningar og renter er betalte. I 2025 hadde Bømlo eit lite **underskot** (minus 0,4 %). For å unngå statleg kontroll burde det vore eit klart overskot.

### Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — pengar som i prinsippet kan brukast når noko sviktar. Målt i prosent av årsinntekta. Bømlo: berre 1,7 %, mot eit eige mål på 10–15 %. Bufferen er nesten brukt opp.

### ROBEK

Statens «register om betinga godkjenning og kontroll» — ei liste over kommunar med så svak økonomi at staten må godkjenne nye låneopptak og budsjettvedtak. Bømlo blir truleg sett på lista etter at rekneskapen blir handsama våren 2026.

### «Handlingsregel»

Bømlos sjølvpålagde regel om at kommunen ikkje tek opp meir gjeld enn han betalar i avdrag, og at lån som skal dekkast av frie inntekter skal vere under 85 %. Det er denne disiplinen som held gjelda moderat — og som gjer at det er *drifta*, ikkje gjelda, som er problemet.

### Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens reknestykke for kva ein kommune burde trenge, ut frå kor mange barn, unge og eldre han har. Det gjer det mogleg å samanlikne Bømlo rettferdig med heilt ulike kommunar — og det er dette som viser at eldreomsorg og administrasjon drives under forventa behov, medan helse og oppvekst ligg over.

### Eigedomsskatt

Ein skatt kommunen kan velje å krevje inn på eigedommar. Bømlo aukar han frå 3,2 til 3,7 promille (2026–2027) for å berge balansen — rundt 12 millionar kroner. For Bømlo er han nødvendig saldering, ikkje luksus.

### Underdekning

At ei teneste får mindre pengar enn fagfolk meiner ho treng. I Bømlo står fleire tiltak i eldreomsorga (demensplan, nattressurs, ergo-/fysioterapi) utan pengar i 2026 — difor kostar eldreomsorga «mindre enn forventa» utan at det tyder god råd.

### Endelege tal

2025-tala er no endelege (reviderte), publiserte av SSB 16. juni 2026, og er hovudåret i dette heftet. 2024-tala står igjen som samanlikning.

### Kvar kjem tala frå?

Alt byggjer på opne kjelder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Bømlos eigne budsjett og økonomiplan (2026–2029), statlege tilsyn og kommunerevisjonens rapportar. Kvar einaste tallpåstand er sporbar til kjelda, og heile analysen blei til slutt «angripen» av ein eigen kvalitetskontroll som leitte etter feil.

---

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tal i millionar kroner der anna ikkje er sagt; hovudår 2025 (2024 som samanlikning). Viktig presisering: når analysen seier at noko kostar «mindre enn forventa», tyder det ikkje at tilbodet er godt eller at kommunen har god

råd — i Bømlo tyder det ofte underdekning. Og når noko kostar «meir enn forventa», tyder det ikkje sløsing, men kostnadsdrivarar kommunen i liten grad styrer (dyre legevikarar, interkommunale tenester). Poenget er at vala bør takast med opne auge.